

Yayına Geliş Tarihi: 12/03/2021
Yayına Kabul Tarihi: 28/06/2021
Online Yayın Tarihi: 31/07/2021

Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik
Araştırmalar Dergisi
Cilt: 5, Sayı: 13, Yıl: 2021, Sayfa: 53-74
ISSN: 2587-2206

KIRSAL KALKINMADA EKOTURİZMİN ÖNEMİ “DALYAN ÖRNEĞİ”

Metin Serhat İLTER¹

Özet

Turizm geliri, Türkiye için en önemli gelir kaynaklarından biridir. Bu gelir kaynağının artırılması için yapılması gerekenlerden biri de ekoturizme gereken önemin verilmesidir. Doğal dengenin korunması, çevrenin ve ekolojinin güçlendirilmesi ve çevresel tahribata izin verilmemesi ekoturizmin en önemli kriterleridir. Bu ilkelere gereken önemin verilmesi, turizmden sağlanan gelirin kuşaktan kuşağa aktarılacak bir gelir kaynağına dönüşmesi için yapılması gerekenlerin neler olduğu konusunda makalede bilgi verilmiştir. Makalede ele alınan ekoturizm Muğla ili Köyceğiz ve Ortaca ilçeleri sınırları arasında yer alan, Dalyan üzerinden değerlendirilmiştir. Ulusal ve uluslararası yazından çeşitli yazarların görüşlerine yer verilen derleme makalesi formundaki çalışmada, Dalyan üzerine ikincil veriler Muğla İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün internet sitesinden sağlanmıştır. Sahada yerel halk ve işletmelerle yapılan yüz yüze görüşmelerde alınan notlar derlenerek Dalyan'da bulunan turistik tesisler ve işletmeler hakkında bilgilere yer verilmiştir. Bu veriler 2020 yaz sezonunda bölgeye yapılan ziyaretlerde derlenmiştir. Araştırmanın amacı kırsal kalkınmada ekoturizmin bölgesel gelişmedeki faydalarını ortaya koymaktır. Araştırmada ekoturizmin yörede yaşayan yerel halk tarafından kısmen anlaşıldığı ve ekolojiye ve çevrenin korunmasına gereken önemin verildiği tespit edilmiştir. Sonuç bölümünde çalışmada bahsedilen sorunlu konuların iyileştirilmesi için yapılması gerekenler, öneriler bildirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ekoturizm, Kırsal Kalkınma, Dalyan.

¹ Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, Doktora Öğrencisi, metinserhat.ilter@ogr.deu.tr, ORCID: 0000-0002-6146-0057

THE IMPORTANCE OF ECOTOURISM IN RURAL DEVELOPMENT "A CASE FROM THE DALYAN"

Abstract

Tourism income is one of the most important sources of income for Turkey. One of the things that needs to be done to increase this income source is to give the necessary importance to ecotourism. Preserving the natural balance, strengthening the environment and ecology, and not allowing environmental damage are the most important criteria of ecotourism. The article provides information on what needs to be done in order to give the necessary importance to these principles and to turn the income obtained from tourism into a source of income that can be transferred from generation to generation. The ecotourism discussed in the article has been evaluated over Dalyan, which is located between the boundaries of Köyceğiz and Ortaca districts of Muğla province. In the study, in the form of the review article, which includes the views of various authors from national and international literature, secondary data on Dalyan was obtained from the website of the Muğla Provincial Directorate of Culture and Tourism. Information about touristic facilities and businesses in Dalyan was provided by compiling the notes taken from face-to-face interviews with local people and businesses in the field. These data were compiled during the 2020 summer season visits to the region. The aim of the research is to reveal the benefits of ecotourism in rural development in regional development. In the research, it was determined that ecotourism is partially understood by the local people living in the region and that the necessary importance is given to ecology and the protection of the environment. In the conclusion part, the things to be done and suggestions to improve the problematic issues mentioned in the study are given.

KeyWords: *Ecotourism, Rural Development, Dalyan.*

GİRİŞ

Turizm çok geniş parametreleri olan bir yapıdadır. Bir fikir olarak başlayan turizm yatırımları; lokasyonu, ulaşımı, tesisin inşası ve çalışanların tedariki ile somut bir hal alır. Tesisin pazarlanması, tesisin içinde gözle görülen ve görünmeyen teknolojik birçok aygıt ve onların işletilmesi uzmanlık gerektirir. Konaklamada hem müşteri hem de sağlayıcı noktasında karşılaşılan sorunların süratle çözülmesi müşteri memnuniyeti için gereklidir. Konuk, güvenlikten sağlığa, spordan eğlenceye, dinlenmeden yeme içmeye kadar geniş bir yelpazede ihtiyaçları karşılanması gereken bir misafirdir. Turizm, yeme içmeden ve yatmadan çok daha fazlasıdır. Tüm bu etkenler turizmi hem kazançlı bir sektör haline getirmekte hem de zor bir iş kolu olarak göstermektedir.

Kırsal kalkınma da çok geniş parametreleri olan bir yapıdır. Bunun içinde ağırlıklı olarak tarım ve hayvancılığa dayalı kırsal sanayi kuruluşları olabileceği gibi organize sanayi bölgeleri, üretim çiftlikleri ve orman ürün-

yarı ürün sanayi olarak da değerlendirilebilir. Ağırlıklı olarak tarımsal üretim yani bitkisel üretim, hayvancılık, balıkçılık ve ormancılık ana gelir kaynakları iken son dönemlerde kırsaldaki el değmemiş doğal güzellikler, doğa manzaraları ve büyükşehir/metropol gibi yerlerde yaşayanlar için kırsal 'kafa dinleme mekanı' olarak önemini artırmıştır. Buna bağlı olarak kırsal turizm gelişmektedir.

Kırsal kalkınmada önemli bir unsur olarak ekoturizm; doğal yaşam alanlarını, endemik türlerin yaşam alanlarını, uzaktan izlenen yabani yaşam sahalarını, doğal ve kültürel insani çevreyi bununla bağlantılı olarak çevrenin korunmasını hedeflemektedir. Çevreyi korumanın gerekliliği karşılanmadıkça, ekoturizm dayandığı kaynakları yok ederek kendi kendini tahrip edici bir süreç olma tehlikesi altındadır.

Bu çalışmanın amacı kırsalın en önemli sorunu olan yoksulluğun ortadan kaldırılması ya da katlanılabilir hale getirilebilmesi için kalkınmadan ne şekilde yararlanılacağına dair unsurların belirlenmesidir. Bu unsurlardan kırsal kalkınma, kırsal yoksulluğun bertaraf edilmesi için yapılan en büyük planlamaları içerir. Kırsal kalkınmada kırsal turizm de önemlidir. Ekoturizm ise turizmin bir alt bileşeni olarak kırsal kalkınmada kullanılabilecek gün geçtikçe önemi daha çok artan bir turizm dalıdır.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde ekoturizm konusu hakkında ulusal ve uluslararası yazından alıntılara yer verilmiştir. İkinci bölümde yerelde bir turizm cenneti olarak değerlendirilebilecek Dalyan hakkında bilgilere yer verilmiştir. Sonuç ve öneriler kısmı olan son bölümde ise turistik tesis ve işletmelere yol gösterici çözüm önerileri sunulmaya özen gösterilmiştir. Çalışma hazırlanırken görsel açıdan önem atfeden tarihi ve turistik ören yerlerinin fotoğrafları yeri geldikçe kullanılmıştır.

YÖNTEM

Ağırlıklı olarak derleme makalesi (toplubakış/literatür incelemesi) içeriğinde hazırlanmış olan bu çalışmada tatil kasabası Dalyan örnek olarak incelenmiştir. Dalyan örneğinde bölge turizmiyle ilgili konulara değinilmiştir. Araştırmanın birincil verileri Dalyan'da faaliyet gösteren turistik tesislerin yöneticileriyle ve çalışanlarıyla yapılan yüz yüze görüşmelerden, ikincil veriler Muğla İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün internet sitesinden elde edilmiştir.

Ekoturizm konusunda ulusal yayında yayınlanmış kitap yok denecek kadar azdır. Çoğunlukla başlı başına bir kitap olmaktan ziyade turizm konusunda yayınlanmış kitapların içerisinde bir bölüm olarak kendine yer

bulabilmektedir. Dergipark platformunda yapına taramada ekoturizm konusuna son yıllarda akademik ilginin arttığı bu konuda yapılmış çalışmaların 150'den fazla makalede toplandığı görülebilmektedir. Bu konuda çalışan akademik personellerin ileride bir araya gelerek ekoturizm konusunda başvuru niteliğinde kaynak kitaplar hazırlaması umut edilmektedir.

1. KIRSAL KALKINMADA EKOTURİZMİN ÖNEMİ

Çoğu kez “köy kalkınması” ile eş anlamlı kullanılan “kırsal gelişme ya da kalkınma”, kırsal alanlarda yaşayan insan topluluklarının toplumsal, ekonomik, ekinsel açılardan yapısını değiştirecek biçimde üretim, gelir ve gönenc (refah) düzeylerinin geliştirilmesini, insan-toprak ilişkilerindeki dengesizliklerin giderilmesini, kentsel alanlardaki fiziksel ve toplumsal altyapının yaratılmasını, tarımsal ürünlerin daha iyi değerlendirilmesini amaçlayan çok yönlü süreçleri, etkinlikleri ve örgütlenmeleri anlatmaktadır (Geray, 2011: 43).

Kırsal kalkınmanın sürdürülebilir nitelikte olması ve bulunduğu çevreye zarar verici etkilerden uzak olması gereklidir. Sadece kalkınma diyerek gelecek nesillerin kaynakları tüketilmemelidir. Kırsal kalkınmanın sürdürülebilir bir görüntü arz etmesi için doğal dengeye, kaynakların verimli kullanılmasına, ekolojik değerlere önem verilmesine ve çevrenin her ne şart altında olursa olsun korunmasına öncelik verilmelidir (İlter, 2019: 633).

Ekoturizm; Ekoloji ve Turizm kelimelerinin birleşiminden oluşmuş kısaca doğal çevrenin bozulmadan turizme kazandırılması ve kullanılmasıdır. Bu konuda çalışan akademisyen ve yazarlar ekoturizmi çeşitli şekillerde yorumlamışlardır.

Ekoturizm, doğal yaşam alanlarını ve arkeolojik hazineleri görmeyi ve korumayı vurgulayan çevre dostu bir seyahat, çevreyi koruma için bir araç ve ekolojik olarak sorumlu bir turizmdir (McIntosh, Goelder & Brent Ritchie, 1995: 369). Ekoturizm, turizmin doğal, kültürel ve insani çevre üzerindeki etkilerinin anlaşılmasını teşvik eder (Wearing ve Neil 1999: 8). Budowski (1976), doğa turizmi ile çevreyi koruma arasındaki ilişkinin karşılıklı olarak yararlı olabileceğini öne sürmektedir. Bununla birlikte, çevreyi korumanın gerekliliği karşılanmadıkça ekoturizm, dayandığı kaynakları yok ederek kendi kendini tahrip edici bir süreç olma tehlikesi altındadır (Cater, 1994: 77). Ekoturizm olarak bilinen bu alternatif turizm türünün kilit cazip kaynakları doğal veya yarı doğal sistemlerdir ve bu nedenle sürdürülebilir ekoturizm ekosistem yapıları ve işlevleri ilkelerine dayanmalıdır (Cater & Lowman, 1994: 34). Turizm endüstrisi, dünyada ekonomik olarak gelişmiş ülkelerin en önemli sektörlerinden biridir. Turizmi dünyanın en büyük endüstrilerinden biri olarak gösterilir. Bu endüstride ekoturizm en hızlı büyüyen sektördür

(Chalker, 1994: 88). Doğaya dayanan, çevreyi bozmayan, çevre kaynaklarına zarar vermeyen, kullanılan doğal kaynakların sürekli korunması ve doğru işletilmesine katkıda bulunan ekoturizm (Özgüç, 1998: 201); kırsal yoksulluğu azaltmada en etkili yöntemlerden biri olarak güncelliğini korumaktadır. Ekoturizm, kıra yönelik bir turizm hareketi olarak kırsal turizm ile aynı kaynaklara yönelmekle birlikte, güçlü bir doğa bağlantısını, yoğun sosyal sorumluluk sağduyusunu birlikte ele almalarına yapılan vurgu ile 'kırsal turizm' kavramına mesafeli durmaktadır. Bir başka deyişle, ekoturizm kırsal turizme daha eleştirel yaklaşan bir anlayışı içermektedir (Yeşiltuna, 2016: 70).

Bir dizi politika ve uygulama dizisi; turist destinasyonları, eğlence etkinlikleri ve ilgili yolculuk düzenlerinin çeşitliliğinin daha da karmaşık hale geldiği ve ek etkilerin getirildiği "yeni kırsal turizm" olarak adlandırılacak farklı bir ağ kurmuştur. Turizm ve rekreasyon, kırsal ekonomilerdeki uzun vadeli yapısal değişiklikler karşısında yeni bir iş ve gelir kaynağı olarak değerlendirilmektedir (Garfield, 1993: 133). Turizm bölgelerinde destinasyon, çalışma konuları birbiriyle örtüşen firmaları bir araya getirerek işgücü piyasasında kümeleşme oluşturur. Böylece istihdamın artması ve işsizliğin azalmasında bölgesel olarak faydası vardır.

Bir turizm endüstrisinin başarılı gelişimi uzun vadeli bir çabadır; planlama ve altyapının, ilgi çekici yerlerin, temel hizmetlerin, yönetimin, bakımın ve erişilebilir bir pazarın varlığına bağlıdır. Bu unsurlardan herhangi birinin yokluğunda, kırsal bölge turizmi maliyetin etkin bir seçenek olmadığını veya altyapı ve eğitime yapılan yatırım gibi diğer geliştirme araçlarının turistik cazibe merkezlerinin ve hizmetlerin geliştirilmesinden önce gelmesi gerektiğini görebilir (Edgell, 2002: 65).

Turistler varış noktasına ulaştıktan sonra, çoğu kişi otobüsle havaalanındaki grup check-in kontuarına dönme zamanı gelene kadar, yerleşilen turistik tesisin sınırları içerisinde kalmaktadır. Ancak bazı turistler, organize geziler için girişimde bulunur. Tur rehberleri eşliğinde yapılan bu geziler turistlerin güvenli bir şekilde otele geri dönmelerine kadar devam eder (Dann, 2001: 93). Türkiye'de de çoklukla görülen bu durum Bodrum, Marmaris, Antalya gibi turistik yerlerdeki büyük çaplı otellerin konuklarına her türlü hizmeti vermesinden kaynaklanmaktadır. Böylece turistler ülkelerinde paket tur olarak satın aldıkları her şey dâhil sistemini kullanmakta ve gerek kalmadıkça otel dışına çıkılıp şehir merkezinde gezilip alışveriş yapılmamaktadır. Hâlbuki şehrin çeşitli noktalarına yapılacak gün içi turlarla bölge ekonomisine katkı sağlanabilir. Bunun için tur operatörlerinin üzerine düşen görev; organize gezileri daha çok düzenlemektir.

Turizm endüstrisi üç nedenden dolayı kabul edilme eğiliminde olmuştur; ekonomi, halkla ilişkiler ve pazarlama. Bir yandan, turizme uygulanan sürdürülebilirliğin bazı yönleri uygun maliyetli olabilir ve aslında maliyetleri azaltabilir. Konukların her gün tüm havlularının yıkanmasını talep etmeksizin su, güç ve işçilikten tasarruf etmelerini teşvik etmek yalnızca konaklama birimini tasarruf etmekle kalmaz, aynı zamanda ikinci amacı iyi halkla ilişkiler elde etmesini sağlar (Hall & Lew, 1998: 27). Servis sağlayıcılar her odadan her gün kullanılmış havlu çıkmasının hem su hem elektrik hem de işgücünde önemli israfa sebep olduğunu tespit etmişlerdir. Konukların bu konuda hassasiyet göstermeleri ve kaynakların gereksiz yere kullanılmasında pay sahibi oldukları vurgulanmaktadır. Çevre bilinci ve sürdürülebilirlik ilkeleri bu konuda konuk tarafından desteklenirse konuk paydaş konumuna gelmektedir.

Turizm, tatil köyleri ve birinci sınıf oteller durumunda sermaye yoğun olabilir. Diğer tesis türleri çok daha az sermaye gerektirebilir. Örneğin, yerel malzemelerden tipik bir tarzda inşa edilmiş, doğal havalandırma kullanılarak bir katlı binaların kümelenmiş olduğu bungalov tipi oteller gibi (Doswell, 1997: 171).

Bütün bu anlatılanlar ışığında ekoturizm; doğal yaşam alanlarını ve arkeolojik hazineleri korumayı, ekolojik olarak çevreye karşı sorumluluğu, çevre kaynaklarına zarar vermemeyi, bunları yaparken yeni kırsal turizm pazarını kurmayı, konaklama işletmelerinde devir daim eden (havlu gibi) günlük kullanım malzemelerini ve büyük turistik tesisler yanında doğada ve doğaya zarar vermeden sürdürülebilir turizm yapılacağını kanıtlanamak için bungalov tipi otelleri sorunsallaştırmaktadır.

1970'li yıllara kadar kalkınma kavramı sadece ekonomik yönüyle değerlendirilmekte; sosyal, çevresel ve kültürel boyutu dikkate alınmamakta, gelir dağılımı, eşitsizlik, yoksulluk, çevre tahribatının ekonomik büyümenin gerçekleşmesine bağlı olarak ortadan kalkacağı düşünülmekteydi. Ekonomik büyümenin tek başına yeterli bir gelişme olmadığını farkına varılmaya başlandığı dönemlerde, Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu (Brundtland Komisyonu, 1987), sürdürülebilir kalkınma kavramını "gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılama yeteneğini tehlikeye atmadan bugünün ihtiyaçlarının karşılanması" olarak tanımlamıştır. Sürdürülebilir kalkınma, koruma ve değişimin ekonomik, sosyal ve ekolojik perspektifini içine almaktadır. Brundtland raporundaki tanım, bugünkü ve gelecek nesiller arasında eşitliğin etik uygulamasına dayalıdır (Özkök, 2008: 105).

Turizm çevrenin ve doğal cazibe merkezlerinin korunmasını, böylece insanların seyahat etmeye devam edeceğini ve kullanım alanlarının gerçekten

sürdürülebilir olması için sınırlarının belirlenmesi gerektiğini kabul etmektedir (McIntosh, Goelder & Brent Ritchie, 1995: 368).

Turizm, tarımsal faaliyetlerin yoğun olduğu bölgelerde, verimli tarım arazilerinin imara açılması ve ormanlık alanlarda turizm tesislerine izin verilmesi ile hem ormanlık alanların hem de bitki ve hayvan türlerinin yok olmasına neden olmaktadır (Samırkaş ve Bahar, 2013: 13). Turizm yatırımları verimli topraklardan da talepte bulunmakta bu da ekilip dikilebilir arazilerin, meraların ya da orman arazilerinin imara açılması gibi bir sorunu gündeme getirmektedir.

Dayandığı kaynakları yok etmeden ve çevresel tahribata sebep olmadan yapılacak turizm çeşidi kırsal kalkınma için en sağlıklı olan ekoturizmdir. Kırsal kalkınmada ekoturizm bulunduğu yörenin kaynaklarını tüketmeden doğru, çevresel ve ekolojik yaklaşımı öncelleyerek turizmin gelişmesini kalkınmanın parametrelerinden biri olarak değerlendirmektedir. Hal böyle olunca kırsal kalkınma içinde ekoturizm önemli bir turizm dalı olarak sektörde kendine yer açmaya çalışmaktadır.

Türkiye’de çevre koruma alanına alınan ilk yerlerden biri Dalyan’dır. Kırsal alan içerisinde yer alan bu belde, Muğla İli içinde küçük bir turizm kasabası olarak varlığını sürdürmektedir. Topraklarının %63 orman arazisi ve %21 tarım arazisi olan Muğla, Ege coğrafyasında deniz/kum/güneş üçlemesiyle turizmde yer bulurken birçok yerinde turizm işletmeleri ve turistik tesisler orman ve tarım arazilerinden yer talebinde bulunmaktadırlar. Bu sebeple kırsalda turizmin gelişmesinin önünün açılmasında yapılaşmaya koşut ahşap tek katlı veya en fazla bir-buçuk iki katlı binaların olması bölgenin kırsal alan dokusunun bozulmaması için gereklidir. Dalyan bu noktada ekoturizmde önemli bir destinasyon yeri olduğunu göstermektedir. Gerek orman alanının genişliği gerekse bozulmamış çevresel yapısı onu hem kırsalda hem de ekoturizmde önemli bir yer kılmaktadır.

2. DALYAN ÖRNEĞİ

2.1. Coğrafi Konum

Dalyan; Ortaca ilçesi sınırları içerisinde yer alır. Muğla ilinin güneyinde yer alır. Batı ve kuzeyinde Köyceğiz, doğusunda Dalaman ve güneyinde Akdeniz bulunur. Muğla- Fethiye karayolu ilçenin kuzeyinden geçer. Batı Toros Dağları’ndan gelen uzantı kollarıyla Sandras Dağı, ilçenin kuzeyinde yer alır. Kızılan ve Çiçekbaba Dağı ile güneybatısında Çoban Dağı, Bozburun ve İncirlik Tepeleri arasında yer alan Ortaca geniş bir ovaya sahiptir. İlçenin kuzeyinden gelip, batı kıyısından geçen 229 km uzunluğundaki Dalaman Çayı Akdeniz ile Ege Bölgesi sınırını oluşturur. Köyceğiz Gölü, Ortaca

İlçesine bağlı Dalyan kasabasından bir kanal oluşturarak Akdeniz'e bağlanır. Denizden 18 km içeride olan Ortaca kent merkezi turizm açısından çok ilgi çekici olmasa da; Ortaca, 32 km uzunluğunda sahil şeridinde sahip olup, Dalyan (11 km) ve Sarıgerme (16 km) ilçe merkezine çok yakındır (KTB, 2020).

2.2. İklim

Akdeniz ve Ege Bölgesi arasında olduğundan her iki bölgenin iklim özelliğini taşır. Bu nedenle kışın bol yağışlı ve ılıman geçer. Yaz ayları ise, oldukça sıcak ve kuraktır (KTB, 2020).

2.3. Ulaşım

2.3.1. Hava yolu

Bölgede Dalaman Havalimanı gerek iç hatlarda gerekse dış hatlarda hizmet vermektedir. Ortaca İlçe merkezine 15 km mesafede olan Dalaman Hava Limanı turistler tarafından sıklıkla tercih edilmektedir.

2.3.2. Kara yolu

Aydın-Muğla karayolundan İzmir istikametinden gelen araçlar Muğla-Antalya karayoluna doğru devam etmelidirler. Ortaca İlçesi Muğla şehir merkezine 78 km uzaklıktadır. 1 saat 20 dakikalık bir yolculuk sonrası ulaşılabilir.

2.4. Turistik değeri

Köyceğiz Gölü'nü denize bağlayan ve Antik Dönem'de Calbis adı verilen fiyort tipi doğal kanalın kıyısında yer alır. Turizmin hızla gelişmeye başladığı yıllarda artan yapılaşma tehdidi, 1998 yılında bölgenin Özel Çevre Koruma Bölgesi ilan edilmesiyle kontrol altına alınmıştır. Uzun yıllar boyunca doğallığı bozulmamış bir köy olarak kalan yöre aşırı yapılaşmadan uzaktır. Dalyan, adını buradaki doğal kanallar ve bu kanallar üzerinde yüzyıllardır yapılan dalyan balıkçılığında almıştır. Caretta Caretta kaplumbağaları dışında, bu akrabaları kadar popüler olmayan Nil kaplumbağaları da (Trionyx Tringulus) kanalın göle yakın kısımlarında yaşamaktadır (KTB, 2020).

Muğla ili Köyceğiz ve Ortaca ilçeleri arasında yer alan Dalyan kanalları ya da kısaca Dalyan, dünyadaki su yolu ve kanal örneklerinden en nadir olanlardan birisidir. Öyle ki birçok Avrupa ülkesinden ve Amerika'dan,

ayrıca uzak doğudan gelen ziyaretçiler bulunmakla birlikte bunlar içerisinde geldikleri ülkede çok önemli görevlerde olan yöneticiler, iş adamları, sanatçılar, sporcular ve prensler de bulunmaktadır. Dalyanı böylesine önemli kılan belki de sadece eşsiz manzarası ve sahip olduğu doğal/kültürel güzelliklerdir.

Dalyan'da ekoturizmin gelişmesi için yapılanların başında bölgede doğal dokunun bozulmadan inşa edilen binalardır. Çevre düzenlemesi yeşil alanı öne çıkarmakta ve binalar çoğunlukla yeşil alan içinde kaybolmaktadır. Bisiklet ve yürüyüş yolları mevcuttur. Önemli noktalarda yönlendirme levhaları ve seyir terasları vardır. Turistlerin alışveriş yapabilmeleri ve yerel halkın ürettikleri tarım ürünleri ile el emeği ürünlerini satabilecekleri stantlar mevcuttur. Kanallarda elektrikli motorla çalışan birkaç gezi teknesi bulunmakla birlikte yapılacak çalışmalarla bunların sayılarında bir artışın olması ekoturizm açısından da gereklidir.

Şekil 1. Dalyan'a İsmi Verilen Balık Kapanları

Kaynak: Kişisel Arşiv

Dalyanı ekoturizm açısından değerlendirdiğimizde bu kadar çok ziyaretçinin neden buraya geldiği sorusu açıklık kazanmaktadır. Doğal çevrenin bozulmamış, doğal yaşam alanlarının ve arkeolojik alanlarının ve ören yerlerinin (Kaunos gibi) korunup günümüze kadar gelmiş olması ziyaretçileri kendisine çeken en önemli sebeplerdir. Çevrenin korunmasının gerekliliğinin karşılanamaması durumunda kanallarda yüzen pet şişe, plastik

poşet ve pandemi sürecinde mecburiyetten yanımızdan eksik olmayan maskeler kanalın sularında yüzmektedirler. Kanalın dibinde ise tüm Ege ve Akdeniz kıyılarında olduğu gibi motorlu taşıt lastiği görmek mümkündür. Bu lastikler suda çözünerek kanalı aşırı derecede kirletmektedir. Kanalın temizliği ekoturizm açısından son derece önemli olup turizmde gelir sağlayan işgücünün azami düzeyde dikkat etmesi gereken bir konudur. Dalyan'da turizm sektöründe çalışan yerel nüfus (köylüler) bölgenin temizliği konusunda son derece duyarlı olup gelen ziyaretçilerin de ellerindeki çöpleri sağa-sola atmaması için bilinçlendirme kampanyasının gönüllü bir neferi olarak çalışmaktadırlar. Bu durum yerel halkın ekoturizme bakışını anlama açısından son derece sevindirici olup temizlik bilincinin diğer turizm yörelerine de örnek olması istenmektedir.

Dalyan'ın kenarında yer alan küçüklü-büyük otellerin doğal çevrenin bozulmaması için en fazla iki katlı olarak inşa edildikleri, geniş bahçesi ve yaşam alanı olan tabiat içerisinde ve doğal dengeyi bozmamaya gayret gösteren bir yapıda faaliyet gösterdikleri gözlemlenmiştir. Bölgede çalışan eğitimli işgücünün doğal dengenin bozulmadığı ve çevre kirletilmediği sürece buraya turist geleceği ve eğer doğal güzellikler tahribata uğrarsa turistlerin ayağının buradan kesileceği böylece ekonomik olarak kayba uğrayacakları yönünde görüşleri vardır. Bu sebeple kanalların korunmasına ve doğal dengenin bozulmamasına azami gayret gösterilmektedir. Fakat buna rağmen gelen ziyaretçilerin kazara ya da bilerek ellerindeki çöpleri kanala atmaları engellenememektedir.

Şekil 2. Dalyan Kanalı Genel Görünüşü

Kaynak: Kişisel Arşiv

Kaunos, Köyceğiz Gölü'nü Akdeniz'e bağlayan Dalyan Çayı'nın (Calbis) sağ kıyısında, Köyceğiz İlçesi'nin Çandır Köyü sınırları içinde, bugünkü Dalyan Kasabası'nın karşısında kalmaktadır. Kaunos Antik Kenti; Köyceğiz ve Ortaca ilçeleri sınırları içerisinde. Kaunos milattan önce 3.yy'da varlık göstermiş antik liman kentidir. M.Ö.4.yy'de yapılmış kaya mezarlarından en büyüğü, dönemin son kralının hükümdarlığının sona ermesi ya da başka bir tarihsel sebepten tamamlanamamıştır. Bölgede Karyalılar, Giritliler, Persler, Rodoslular, Bergamalılar ve Romalılar hüküm sürmüştür. Döneminde bir liman kenti konumunda olan şehir, Dalyan Deltası'nın oluşması nedeniyle bugün deniz kıyısından uzaklaşmıştır. Kent, kuzey ve batı yönlerde, arkasındaki Ölemez Dağı'nın (İmbroz) etekleri olan Sivrihisar ve Balıklar Dağı ile Kızıltepe tarafından çevrelenmiştir. Kentin kurulduğu dönem ile ondan önce ve daha sonraki zamanlarda çevrenin geçirdiği jeomorfolojik ve topografik değişim, yalnızca tarihi coğrafya ve şehircilik açısından değil, aynı zamanda siyasal ve sosyal yaşam, ekonomik ve kültürel değişme ve gelişmeleriyle Kaunos'u çağdaşı diğer kentlerden ayırmaktadır (KTB, 2020).

Şekil 3. Kaunos Antik Kenti içinde Sülüklü Göl'ün görünüşü

Kaynak: Kişisel Arşiv

Antik Kente varıldığında ilk dikkat çeken kalıntılar, kayalara oyulmuş Kral Mezarlarıdır. Kuzey koyu kuzey yönden kuşatan Balıklar Dağı'nın koya bakan kalker sarp cephesi üzerinde farklı kodlarda açılan kaya mezarları, güneybatıya doğru yedi farklı alanda gruplanmaktadır. Kaya Mezarlarını hiçbiri M.Ö. 4. Yüzyılın 2. Çeyreğinden önceye tarihlenmeyen toplam 167 mezar içindeki en önemli grup, bugün Kaunos'un simgesi durumundaki Tapınak Cepheli olanlarıdır. Sert kayalara büyük güçlüklerle oyulan mezar odalarında, bir veya birden fazla mezar yeri ve sunaklar bulunmaktadır. Birden fazla mezar bulunan Kral Mezarlarına kralın dışında ailesinin de konulduğu tahmin edilmektedir (KTB, 2020). Kentte dikkati çeken diğer bir alan yukarı akropoldür. Güney yamacı tamamen sarp olan akropolün

zirvesinde kulelerle desteklenmiş orta çağdan kalma bir sur duvarı bulunmaktadır. Antik Çağ'da ticari açıdan önemli bir liman kenti olan Kaunos, zamanla denizin alüvyonlarla dolmasıyla liman özelliğini kaybetmiştir. Kaunos Antik Kenti, coğrafi ve idari olarak Köyceğiz sınırları içinde kalmaktadır. Ancak, Dalyan'a yakınlığı ve turistler için ulaşım kolaylığı açısından Ortaca ilçesi (KTB, 2020) tercih edilmektedir.

Kaunos antik kentine ulaşımında karşılaşılan sorunların çözülmesi için profesyonel turist rehberleri eşliğinde antik kenti gezdirip yöre hakkında bilgi verecek bir örgütlenmenin yerel yönetimlerde olması gereklidir.

Şekil 4. Kaunos Antik Kenti

Kaynak: Kişisel Arşiv

2.5. Konaklama

Dalyan'da çoğunluğu butik otel ve pansiyon olmak üzere sayısız konaklama imkânı mevcuttur. Bu otellerdeki mimari, çoğunlukla doğayla bir bütünlük oluşturmakta ve yeşil alan içinde kaybolmaktadır. Kimi otellerin bahçesinde palmye, portakal, muz ağaçları, çok çeşitli ve renkli süs bitkileri görülmektedir.

A oteli bu otellerden biri dört mevsim açık bir işletme, 18 suit odası mevcut, bahçesinde muz ağaçları ve yüzme havuzu var. Kısmen temiz ve düzenli bir otel. Otoparkı, spor salonu ve saunası yok. Dalyan kanalına ve gezi teknelerine yakın. Dört mevsim kalınabilecek otellerden biri, kanal kenarındaki restoranında mevsimine göre levrek, çupra ve kefal balıkları yenilebilir.

Dalyan'da sayısız gezi teknesi mevcut, bu sezon (2020) fiyatları 25TL ile 300TL arasında değişebiliyor. Dolmuş tarzında tekneler İztuzu plajına çalışıyor, kişi başı 25TL ücret alıyor. Ayrıca İztuzu plajına girişte Muğla Turizm Çevre Vakfı Turizm ve Ticaret Limited Şirketi (MUÇEV) 3TL giriş ücreti ve içeride kişi başı 25TL şezlong ücreti alıyor.

Hiçbir kısıtlama olmadan çalışan gezi teknelerinin kanaldaki trafik yoğunluğu gözden kaçmıyor. Buradaki ekosistemi tahrip ediyor. Köyceğiz sulak alanı Türkiye'deki en önemli sulak alan ve Köyceğiz Deltası dünyadaki en önemli on deltadan biri olmasına rağmen yeterince korunamıyor. Teknelerle gezinti Dalyan'da bu şekilde olmamalı.

Şekil 5. Dalyan'da Gezi Tekneleri

Kaynak: Kişisel Arşiv

Dalyan sakinliği ve doğayla barışıklığıyla ön plana çıkarken yerelde bunu bozmak isteyen disko-bar tarzı işletmeler de mevcut ve gece bire ikiye kadar gürültü kirliliğine sebep olmaktadır. Bu tür işletmelerin Dalyan'da yeri yoktur. Kısıtlanmalarından ziyade tamamen kapatılması gereklidir. Çünkü bu tür işletmeler ekoturizm ile bağdaşmamakta.

Çoğunluğu oda-kahvaltı tarzı konaklamanın kişi başı ücreti (2020 sezonu) 250-750TL arasındadır. Rakamlar otelin ve sunulan hizmetlerin kalitesi/çeşitliliği artışı oranında artmaktadır. Pandemi döneminde her he kadar sosyal mesafe ve kontrollü sosyal hayat denilse de turizm bölgelerinde COVID-19 kurallarına pek uyulduğu söylenemez.

2.6.İztuzu plajı

İztuzu plajının uzunluğu 5400 metredir. Plaja Dalyan kanallarıyla tekneler vasıtasıyla ulaşılabileceği gibi karadan Dalyan merkeze 26 km'lik bol virajlı ve toprak yoldan da ulaşılabilmektedir.

Doğal koruma alanı olan bölge dünyada Caretta Caretta cinsi su kaplumbağalarının yumurta bıraktığı nadir kumsallardandır. Caretta Caretta yumurtaları burada bulunan ekiplerce koruma altına alınmakta ve bir hat çizilerek orada şezlong veya yayılmaya izin verilmemektedir.

İztuzu plajında burayı ticari olarak çalıştıran bir işletme vardır. Açık Akdeniz kumsalı özelliği taşıyan plajda gününbirlik konaklama mevcuttur.

Şekil 6. İztuzu Plajında Caretta Caretta Yumurtlama Alanı ve İztuzu Sahili

Kaynak: Kişisel Arşiv

Plaja gelen yerli ve yabancı turistler şezlong ücretinin fazla olması (25TL.) sebebiyle havlularını serip kumlara uzanmaktadırlar. Bu hizmetin daha makul ücret ölçülerinde verilmesi gerekmektedir.

2.7.Kaya (kral) mezarları

Belki de Dalyan kenarında geceleri aydınlatıldığında seyredilmeye değer tek yer Kaya Mezarları.

Şekil 7. Kaya Mezarları

Kaynak: Kişisel Arşiv

SONUÇ ve ÖNERİLER

Türkiye için önemli gelir kaynaklarından biri olan turizmden daha fazla gelir elde edilebilmesi için yapılması gerekenlerin başında bu konuda çalışacak eğitimli işgücünün yetiştirilmesi için gerekli olan ortamın hazırlanması gelmektedir. Turizm meslek liseleri, meslek yüksekokullarının turizm programları, turizm işletmeciliği, konaklama veya seyahat işletmeciliği gibi lisans programlarının yanı sıra, Milli Eğitim Bakanlığı veya Kültür ve Turizm Bakanlığı uhdesinde geçerliliği olan sertifikalı turizm eğitimlerinin de verilmesi önemlidir. Hem lise hem ön lisans hem de lisans seviyesindeki turizm eğitimi gerçek anlamda bir stajla desteklenmediği ve eğitilecek personel konuyu canlı olarak yerinde yani otellerde veya turistik tesislerde yaşamadığı sürece tam olarak öğrenmiş olmamaktadır. Gerek okulda teorik gerekse sahada yapılacak pratik çalışmalar turizm sektöründe çalışacak genç işgücünün iyi yetişmesi için elzemdir.

Türkiye’de 1980 yılı sonrası *altına hücum* tarzında kendine yön bulmuş turizm sektörü kısa vadede çok para kazanma sevdası içindeki fırsatçıların yönlendirdiği bir sektör olmuş ve uzun zaman bu algı yıkılamamış, turist *yolunacak kaz* olarak görülmüş ve bazı zihniyetler belleğinde halen görülmeye devam etmektedir.

Çevrenin ve doğal dengenin korunması için toplumsal bilinç ne kadar önemliyse turizm için de müşteri memnuniyeti ve vizyon sahibi olan kurumsal işletmeler o derece önemlidir.

Plastik atıkları Türkiye’nin en önemli çevre sorunudur. Her ne kadar geri dönüşümle ekonomiye tekrar kazandırılmaya çalışılsa da plastik atıklar (pet şişeler, araç lastikleri vb.) tam olarak toplanamamakta ve depolanamamakta, mahalle aralarında çöp konteynerlerinin yanına konulan geri dönüşüm kutuları da kısa sürede çöp kutusuna dönüşmekte, geri dönüşüm konusunda sağlıklı bir toplumsal bilinç oluşturulamamakta bu durum da ülkeye çevresel sorunlar, kirlilik ve ekolojik dengenin bozulması olarak geri dönmektedir.

Ekoturizm yapısı itibarıyla kırsal turizm pazarı içinde yer almasına rağmen hangi noktalarda ayrıştığı hususunda makalede bilgi verilmiştir. Bununla birlikte, bitkisel üretim, hayvancılık, ormancılık ve balıkçılık kırsalın gelir kalemleriyken buna bir de turizmin eklenmesi kırsal işgücünün refahının artırılmasında etkili olacaktır. Fakat kırsalda turizm aktiviteleri yapılırken tarlaların yani tarımsal üretim yapılan alanların turizme açılması kastedilmemiştir. Turizm alanları tarım alanlarının dışında ve fakat tarım alanlarından bitkisel üretim yoluyla destek alarak varlığını sürdürecektir ve gelişecektir. Kısaca turizm için tarım feda edilmemelidir.

Dalyan, hem doğal yaşam alanı hem de sahip olduğu arkeolojik hazineler açısından Türkiye’de görülmeye değer yerlerin başında gelmektedir. Dalyan turizmi sadece deniz/kum/güneş üçlüsü olarak değerlendirilmemelidir. Dalyan’ın kısmen dağlık ve engebeli geniş bir arazisi vardır. Bu arazide *çiftlik turizmi (agroçiftlik, agroturizm, agriturizm veya tarım turizmi)* için organik turizm tesisleri kurulması ekoturizm politikaları ekseninde değerlendirmeye alınmalıdır.

1960’lı yıllarda DSİ’nin bir uygulama politikası olarak sıtma yayan sivrisineklerle mücadele kapsamında Türkiye’nin birçok yerinde göl, gölet ve nehirlerdeki sazlıklar kurutulmuştur. Fakat yıllar sonra yapılan bilimsel çalışmalar da göstermiştir ki sazlıklar sivrisinek yuvası değil suyu filtre eden ekolojik ve doğal sistemlerdir. Dalyan kanallarındaki kamışlar, sazlıklar bu sebeple şanslıdır. Çünkü 1960-70’li yıllardaki bu kıyımdan kurtulabilmiş, günümüze kadar gelebilmiş ve bir ekoturizm değeri haline dönüşebilmiştir. Günümüzde Dalyan’da değil sazlıkları yakmak bir tek kamışı bile koparmak hoş görülmemektedir.

Her turizm yöresinde olduğu gibi Dalyan’da da küçüklü büyüklü sayısız konaklama alanı mevcuttur. Burada ortaya çıkan çöpler ve yeşil alan düzenlemesi sebebiyle ortaya çıkan cüruf Ortaca ve Köyceğiz dışında kurulacak olan bir gübre fabrikasında değerlendirilebilir. Ayrıca bu fabrika Akyaka’dan Fethiye’ye kadar geniş bir bölgedeki tüm otel ve konaklama tesislerinin bitkisel atıklarını değerlendirme kapasite sahip olacaktır.

Dalyan’daki turizm, ekoturizm açısından değerlendirildiğinde kısmen doğayla barışık ve çevresel tahribata izin vermeyen bir yapıda olduğu, birkaç kötü örnek dışında mimarinin iki kat ile sınırlandırıldığı ve yeşil alanın bol olduğu, bunlara koşut çevre temizliği ve gürültü kirliliği konusunda gereken hassasiyetin verilmediği gözlemlenmiştir. Yerel yönetimlerin Dalyan ve çevresinin tahribatını engelleyici tedbirleri almaları, kanalların gerek tarım ilaçları gerekse evsel atıklarla kirletilmesinin önüne geçmeleri, gürültü kirliliğine son vermeleri, ekolojik ve çevre dostu ulaşım imkanlarını kullanmaları ve çevre düzenlemesinin ekoturizm ekseninde yapmaları elzemdir.

Ekoturizm uygulamalarında çevresel tahribatta insan unsuru engellenemezse, endemik bitkiler yok olma tehlikesi ile karşı karşıyadırlar. Turistik tesislerin ve konaklayan turistlerin pet şişe, gıda ambalajı vs. kişisel atıkları görsel kirlilik oluşturmakta ve bölgede bulunan tesislerin tabelaları, aşırı ve gereksiz aydınlatmaları, flama gibi bezden malzemeler ve afişler de bu düzensizlikte yer bulmaktadır.

Ekoturizmde çevre dostu araçların kullanılması (elektrikli ulaşım araçları) bisiklet ve sandal kullanımı özendirilmelidir. Balon her ne kadar

ekoturizmle örtüşen bir araç gibi görünse de balonu şişiren gazın petrol türevi bir yakıt olduğunu unutmamak gereklidir. Bu durumda minimum karbon salınımından bahsetmek doğru değildir. Doğada gezerken motor gücü yüksek motorin kullanan arazi araçlarıyla safari tarzı turlardan ziyade atlı doğa yürüyüşü veya yamaç paraşütü aktiviteleri tercih edilmelidir.

Doğada karşılaşılan, akarsu, vadi, orman, yayla, yaban hayatı, mağara ve kanyon ekoturizmi organik bir yapıya dönüştürmektedir. Yani bir turizm unsuru olarak ekoturist doğal çevreye zarar vermediği sürece (buna elindeki boş pet su şişesini gezdiği araziye atmamak da gelmektedir) ekosistemin bir parçasıdır.

Dalyan'ın etrafında geçimlik üretim yapan küçük çiftçi ve köylü grupları mevcuttur. Bunların kullandığı tarım ilaçlarına bir sınırlama getirilmelidir. Sulama sebebiyle atıklar Dalyan kanalına karışmakta ve buradaki organik yaşam tehdit edilmektedir. Bölgede tam olarak ekoturizmden bahsedebilmek için yapılan tarımın da ekotarım olması gereklidir. Dalyan'daki Çandır köyü, ekolojik tarım yapılan örnek bir köydür. Bu köyün bölgedeki diğer köylere de örnek olması gereklidir.

Kanalın iki yanında kalan aileler ve tarlaları vardır. Bunların her iki yakaya ulaşımı sandallarla ya da bütün Köyceğiz gölünü dolanarak sağlanmaktadır. Bu sebeple burada bir köprü yapılması ve araç (otomobil, kamyon, kamyonet, motosiklet vs.) trafiğine açılması buradaki doğal dengeyi bozacağı kesindir. Bu tür çevreyi tahrip edici yol çalışmalarından behemahal uzak durulmalı ve daha çevreci ulaşım imkanları (telefelik ya da subotu gibi) gündeme getirilmelidir.

Ekoturizmde amaç, tarım arazilerini tarımsal faaliyet amacıyla kullanılabilmesidir. Ekoturizm aslında tarımdışı bir kullanım olup belli bir yasal çerçevede izin ve ruhsatının olması gereklidir. Emsal 0.10 yapılaşma, bina yüksekliği en çok 6.5m ve tesis alanı 5.000m² üstünde olan yerlerde ekoturizm yapılabilmesi, imar mevzuatı açısından uygundur.

Ekoturizmde tedarik zincirinde yer alan her üyeye hak temelli yaklaşmak gerekmektedir. Bu konuda faaliyet gösteren turizm işletmelerinin birçoğu küçük veya ortaölçekli işletmedir. Büyük turizm firmaları küçük turizm firmaları üzerinde görülmeyen bir baskı unsuru oluşturmaktadır. Kanunlar büyük firmaların yanındadır. Desteklemelerden en çok büyük firmalar faydalanmaktadır. Küçük turizm işletmeleri ise en küçük ekonomik krizlerde ya yok olup gitmekte ya da içinden çıkılması zor ekonomik dar boğazlara girmektedir. Bu nedenle kırsalda ekoturizm alanında faaliyet gösteren küçük ve orta ölçekli işletmeler doğrudan desteklenmelidir. Bu desteklemenin belli bir mevzuat çerçevesinde olmasından dolayı, ilgili bakanlıktan turizm yatırım ve turizm işletme belgesi alınmış olmalıdır.

Termal Turizm birçok hastalık için tedavi sağladığı tıbbi raporlarla tespit edilmiştir. Esas olarak kükürt, erimiş tuzlar, sodyum ve zengin kalsiyum içeriği olan birçok element içerir. Kaplıcalar 2000 yıldan beri faaliyettedir. Su sıcaklığı 35-40 derecedir. Cilt hastalıkları, lumbago, romatizma, jinekolojik hastalıklar, mide ve bağırsak enfeksiyonlarını, sivilceleri ve cilt üzerindeki kapanmayan yaraları, hemoroiti, kötü kokuları ve kas rahatsızlıklarını iyileştirdiğine inanılır. Muğla yöresinde kaliteli sualtı kaynakları ve yeraltı suları bulunmakla birlikte Ankara, Afyonkarahisar ve Bursa illeri kadar faydalanılmadığı bir gerçektir. Muğla'nın çeşitli yerlerinde sıcak su kendiliğinden yeryüzüne çıkmaktadır. Milas, Seydikemer, Dalaman, Köyceğiz ve Ortaca ilçelerinde sıcak su kaynakları vardır. Dalyan da bu yerlerden biridir ve kanalın kıyısında gezi tekneleriyle ulaşılabilen bir kaplıcası ve içinde çamur banyosu vardır. Fakat termal turizmden yeterince faydalanılamamaktadır. Yakın komşusu Aydın (Buharkent) ve Denizli (Sarayköy) de termal turizmden yeterince pay alamamaktadır. TR32 bölgesinde termal turizmden neden yeterince faydalanılmadığı araştırılmalıdır.

Muğla'da her yıl sayısız festival (2019 yılında 188 festival) ve kültür sanat etkinliği düzenlenmektedir. Bunların bir düzene sokulması gereklidir. Özellikle Antik kentlerde yapılan konserlerde kullanılan ses cihazlarının (desibel cinsinden) kontrolleri yapılmalı ve yüksek sesle çalınan müziğin eserlere zarar verip vermediği araştırılmalıdır.

Biyçeşitlilik Sözleşmesi, dünyanın biyolojik kaynaklarını genetik, türler ve ekosistem düzeyinde belirlemek ve korumak için daha fazla küresel eylem için bir çerçeve ortaya koymaktadır (Chalker 1994: 88). Muğla'da çevre kirliliği çok büyük boyuttadır. Ekolojik çevre ve biyçeşitlilik günden güne bozulmaktadır. Bunların düzeltilmesi için acil eylem planları devreye sokulması gerekmektedir.

Bir metreküp atık, altı metreküp toprağı kirletmektedir. Bu sebeple; yeni tip karavanlar, tekerlekli evler; tiny house ve hobi bahçeleri ekoturizmin düşmanıdır. Ekolojik çiftlik uygulamalarının, tiny house ve hobi bahçeleri yerine yapılması daha uygundur.

Türkiye'de özellikle Güney Ege ve Akdeniz bölgelerinde turistik tesislerin yoğunluğu ve yaz turizmin buralarda yoğunlaşması sebebiyle bu bölgeler turizm konusunu kullanmak isteyen dolandırıcıların gözdesi olmuştur. Son zamanlarda internet üzerinden çalışan tur operatörleri, rezervasyon siteleri ve sahte oteller sanal ortamda cirit atmaktadırlar. Genellikle karşılaşılan dolandırıcılıklar, olmayan otele rezervasyon alımı, kredi kartlarından tahsilat yapılarak olmayan paket tatil satılması, sanal

ortamda reklam edilen otelin görselleriyle aslının bağdaşmaması, satın alınan tatil paketinde konaklama imkânlarının beklenenden çok kötü çıkması. İyi niyetin kötüye kullanılarak fahiş fiyatla o fiyatı hak etmeyen oda ve servis hizmetlerinin satılması, transfer ve turlarda yaşanan olumsuzluklar, gerçekte var olup da sanal ortamda olduğundan çok daha büyük ve profesyonel bir tesis olduğunu göstermeye çalışan işletmeler. Kalitesiz açık büfe ve sahte içkiler. Duş ve temizlikle ilgili yaşanan sorunlar. Otelin konumu ve internetteki görseliyle örtüşmemesi vb. birçok negatif unsur internet ortamında bertaraf edilerek birtakım sahtekârlar tarafından haksız kazanç sağlanmaktadır.

Turizm acentalarının internet üzerinden pazarlama faaliyetleri yapması günümüzde e-ticaretin küçük bir kısmını teşkil etmesine rağmen internetin fiyat avantajı ve geniş kitlelere ulaşımında kolay yol olması tercih edilmesine sebep olmaktadır. Fakat internet kolay ve ucuz olmasının yanında bu konuda internet siteleri yapan turizm şirketlerinin; SSL Sertifikası, Siber Güvenlik, Siber Tehlike, Hackerlar ve Sahte Kampanya Mail Gönderimi konularında yeterli bilgiye sahip olması gerekmektedir. Kültür ve Turizm Bakanlığı, kanunsuz iş yapan sözde turizm internet sitelerini engellemek için sanal bandrol veya karekod uygulaması yaparak resmiyet taşıyan siteleri güvence altına alması gereklidir. Böylece yerli ve yabancı turistlerin güveni kötüye kullanılmamış olacaktır.

Pandemi dönemi (koronavirüs kaynaklı salgın hastalık dönemi) Avrupa ülkelerinde turizm sektörüne ağır darbe vurmuştur. Havayolu ve turizm şirketleri çok büyük zarara uğramış, hem uçuş hem de rezervasyon kayıpları %85-90 düzeyinde gerçekleşmiştir. Otel ve restoranlar kapanmanın eşiğine gelmiş ve bu konuda istihdam edilen işgücü gelir kaybına uğramıştır. Bu nedenle işgücünün yerel topluluklardan sağlanması ve başka şehirlerden, ülkelerden personel tedarikinden vazgeçilmesi turizmin yeni bir yol aldığı pandemi döneminde önemini arttırmıştır. Ekoturizmin en önemli sosyo-ekonomik etkisi de bu yönde olmaktadır. Yani turistik tesis ve işletmelerde çalışacak işgücünün yerel topluluklardan karşılanması, bölgenin refah seviyesinin artmasında doğrudan etkili olacaktır.

Türkiye, bulunduğu bölgede hem Avrupa hem Asya hem de Ortadoğu'da turizmden büyük miktarda gelir elde eden ülkelerin birçoğundan daha fazla turistik değere ve ören yerine sahiptir. Bu hazinenin doğru yönetilmesi ve mali açıdan faydalı hale getirilmesi için sadece kamu kurum ve kuruluşları, özel sektör işletmeleri ve tesislerine değil tüm yurttaşlara büyük görevler düşmektedir.

KAYNAKÇA

Cater, E. (1994). Ecotourism in the Third World – Problems and Prospects for Sustainability. In Cater, E & Lowman, G. (Ed.) Ecotourism: A Sustainable Option? Chichester: John Wiley & Sons Ltd.

Chalker, B. (1994). Ecotourism: On the Trail of Destruction or Sustainability? A Minister's View. In Cater, E & Lowman, G. (Ed.) Ecotourism: A Sustainable Option? Chichester: John Wiley & Sons Ltd.

Dann, G.M.S. (2001). The Language of Tourism: A Sociolinguistic Perspective. Oxon: Cab International.

Doswell, R. (1997). Tourism: How Effective Management Makes the Difference. Oxford: Butterworth-Heinemann.

Edgell, D.L. (2002). Best Practices Guidebook for International Tourism Development for Rural Communities. Utah: Brigham Young University Press.

Garfield, D. (1993). Cultural Tourism. In Wight, P., Charlton, C. Washington, DC: ICOMOS Publishing.

Geray, C. (2011). Dünden Bugüne Kırsal Gelişme Politikaları, Phoenix Yayınevi, Ankara.

Hall, C. M. & Lew, A.A. (1998). Sustainable Tourism: A Geographical Perspective. UK.

İlter, M. (2019). Kırsal Kalkınmada Tarım ve Hayvancılığın Kırsal Yoksulluğu Azaltmadaki Etkileri “Yatağan’ın Sosyo-Ekonomik Yapısı ve Tarımsal Nitelikleri”. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 19 (44), 629-654. DOI: 10.21560/spcd.v19i49119.460618

McIntosh, R.W., Goeldner, C. R. & Brent Ritchie, J.R. (1995). Tourism: Principles, Practices, Philosophies (Seventh Edition). New York: John Wiley and Sons Inc.

Özgüç, N. (1998). Turizm Coğrafyası. İstanbul: Çantay Kitapevi.

Özkök, F.G. (2008). Az Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerde Turizmin Ekonomik Etkileri. Bursa: Ekin Yayınevi.

Samırkaş, M. ve Bahar, O. (2013). Turizm, Yoksulluk ve Bölgesel Gelişmişlik Farklılıkları. Ankara: Detay Yayıncılık.

Wearing, S. & Neil, J. (1999). Ecotourism, Impacts, Potentials and Possibilities. Oxford: Butterworth-Heinemann-Reed Educational and Professional Publishing.

Yeşiltuna, D. Ç. (2016). Küreselleşme ve Kırsal Dönüşüm: Komşu Mahalleden “Butik Site”ye Sandalye Marketten “Slow Food”a. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

İNTERNET KAYNAKÇA

- <https://mugla.ktb.gov.tr/TR-270796/dalyan-ve-cevresi.html>](Erişim: 27 Temmuz 2020)
- <https://mugla.ktb.gov.tr/TR-270801/kaunos-antik-kenti.html> (Erişim: 27 Temmuz 2020)
- <https://mugla.ktb.gov.tr/TR-270714/kaunos-antik-kenti.html> (Erişim: 27 Temmuz 2020)
- <https://mugla.ktb.gov.tr/TR-270793/cografya-konum-iklim-ulasim.html> (Erişim: 27 Temmuz 2020)
- <https://mugla.ktb.gov.tr/TR-270798/iztuzu-kumsali.html> (Erişim: 27 Temmuz 2020)
- <https://mugla.ktb.gov.tr/TR-270748/turizm-aktiviteleri.html> (Erişim: 27 Temmuz 2020)
- <https://www.trthaber.com/haber/dunya/> (Erişim: 7 Eylül 2020)